

Houding van ‘Robot Jetten’ getuigt van monomane halsstarrigheid die het contact met de werkelijkheid kwijt is

Posted on 19 september 2026 by Bart Jan Spruyt

Hebben we een robot als premier? Zijn halsstarrige houding, eindeloze herhalingen en onvermogen tot wederkerigheid doen het vermoeden. Ondertussen verkeren we door het kabinet dat hij leidt zeker nog tot half december in onzekerheid over de nabije politieke toekomst.

Uw dienaar was van de week, anders dan de afgelopen dertig jaar, niet in de gelegenheid om met Prinsjesdag en de twee dagen van politieke beschouwingen continu achter de buis te zitten teneinde geen woord te missen van wat de dames en heren politici voor de nabije toekomst voor ons in petto hebben. Maar op ieder vrij moment schakelde ik in en strijk-en-zet hoorde ik dan een politicus zeggen dat het kabinet een keuze moest maken: er moest een afslag worden genomen, of naar links met Pro, of naar rechts met JA21 en SGP.

Dat heb ik heel de zomer al gehoord, en aan het einde van zo'n 24 uur debat kon de conclusie alleen maar luiden dat dat nog steeds de patstelling was. De impasse was niet doorbroken, en de hete aardappel werd doorgeschoven naar een vol najaar met begrotingsbehandelingen, met als markeringspunten 12 november (wanneer het Belastingplan in de Tweede Kamer aan de orde is) en 15 december (wanneer datzelfde plan in de Eerste Kamer wordt behandeld). Tot die tijd is alles onzeker en alle rust en voorspelbaarheid ver te zoeken.

Toneelstuk

Tegen een decor van rode verf, brandende hooibalen en staven op het spoor, van heel slechte cijfers in de peilingen en van dreigende financiële tegenvallers, stond Jetten voor het eerst als premier een begroting te verdedigen, in een debat dat maar niet bij een T-splitsing wilde uitkomen maar eerder het beeld opriep van het eindeloos ronddraaien op een rotonde, met afslagen waar onderscheiden politici wegafsluitingen hadden geplaatst. Het hele debat leek vooral op de wedstrijd van een club die wist dat het niet kon winnen maar ook niet wilde verliezen door de ontstane chaos nog erger te maken, en daarom opzichtig defensief speelde, met als enig doel de nul te houden.

Al weken, maanden zitten we te kijken naar een toneelstuk waarin het minderheidskabinet-Jetten een begroting heeft voorgelegd die al snel onacceptabel bleek, voor zowel links (Pro en de bonden) als rechts (JA21, SGP). Er volgde een ronde van 'handreikingen': bezuinigingen op de sociale zekerheid werden geschrapt of uitgesteld, vergezeld van wat strooigoed (extra geld naar Ontwikkelingssamenwerking en naar de te lang verwaarloosde infrastructuur).

Maar 'voor elk wat wils' bleek 'voor niemand wat wils'. Rechts wil lastenverlaging en een strenger asielbeleid; links wil niet dat 'gewone mensen' de rekening voor alle plannen betalen. En op de achtergrond werden de gesprekken met de oppositie ruw onderbroken toen duidelijk werd dat de coalitie het zelf niet eens was over de vermogensbelasting (box 3).

De openbaar gemaakte conceptbegroting van minister Heinen van Financiën (VVD) maakte duidelijk hoe ideologisch verdeeld dit kabinet is. Deze coalitie is zelf nog voortdurend aan het formeren en begint nu aan een avontuur van permanente formatie om meerderheden te vinden voor vijftien begrotingen en het Belastingplan.

Verrassende wending

Maar dat is een werkelijkheid die aan de premier voorbijgaat. Hij kiest ervoor om alle signalen vanuit de politieke werkelijkheid stelselmatig te negeren en alle 'constructieve' partijen opnieuw aan tafel te nodigen voor een breed akkoord (van Pro tot JA21) over een 'totaalpakket'. Inhoudelijk bleef Jetten van de week vrij gemakkelijk overeind, maar de duidelijkheid die iedereen van hem vroeg (welke afslag nemen we?) verschaftte hij niet. Strak hield hij vast aan het oorspronkelijke plan van een breed gesteund totaalakkoord, ook al zei iedereen dat dat onmogelijk en ongewenst was, ook al vroeg iedereen een keuze van hem, een koers, een doorbreken van de impasse. De houding van Jetten getuigde van een monomane halsstarrigheid die het contact met de werkelijkheid kwijt is.

Aan het einde van de eerste dag leek zich een verrassende wending af te tekenen. Joost Eerdmans (JA21) trok publiekelijk de conclusie dat zowel het totaalpakket als de keuze voor links of rechts volledig uit zicht waren geraakt en opperde dat het dan maar het beste was om het er bij iedere begroting op aan te laten komen. Als het Belastingplan lastenverlichting zou bevatten en het asielbeleid aanscherpingen, dan zou hij die begrotingen aan een meerderheid helpen. Voor andere zaken moest dit kabinet maar bij links steun zoeken.

Eerdmans sloot zich aan bij wat Ruben Breukelmans (VVD) eerder die dag ook al had gesuggereerd. Maar Jesse Klaver (Pro) wilde deze uitweg onmiddellijk blokkeren. Hij ging niet toe zitten kijken hoe dit kabinet met JA21 en de SGP rechtse deals zou gaan sluiten, en dan bij hem zou aankloppen voor de andere begrotingen: 'De groeten!'

Dualisme

Het lijkt helemaal geen slecht idee: van begroting naar begroting meerderheden zoeken. Want die structurele steun van een deel van de oppositie is een fata morgana, de vrucht van slecht denken. Steeds werd verwezen naar het voorbeeld van 2013, toen een bondje van SGP, D66 en ChristenUnie het kabinet van VVD en PvdA aan een meerderheid in de Eerste Kamer hielp. Maar die partijen bevonden zich politiek tussen de uitersten van VVD en PvdA in. Nu moet de steun worden gezocht bij partijen die of linkser of rechtser dan de coalitiepartijen zijn, zich dus aan de flanken en niet tussen hen in bevinden. En dan kan het dus niks worden,

want wat rechts wil is onacceptabel voor CDA en D66 en wat links wil is dat voor de VVD.

En het lijkt mij niet alleen spannend maar ook constitutioneel en parlementair zeer gewenst als het kabinet voortdurend bij fracties in de Tweede Kamer langs moet. Een kabinet dat de eigen plannen niet vanzelfsprekend kan doorzetten, maar voor ieder plan steun moet zoeken bij de volksvertegenwoordiging: dat heet dualisme, en dat wilden we, want zo is de keuze voor een minderheidskabinet verdedigd.

‘Robot Jetten’

Maar Jetten verzet zich tegen dit perspectief en daarmee lijken de ware verhoudingen vooralsnog aan een verkokerd denkende premier voorbij te gaan. De versmalling van zijn denken in de huidige situatie, het eindeloze herhalen van mantra's, het gebrek aan vermogen tot wederkerigheid en de afsluiting voor de emoties en argumenten van anderen: het roept herinneringen op aan de bijnaam ('Robot Jetten') die hij bij zijn aantreden als D66-fractievoorzitter in oktober 2018 al kreeg en die hij nog steeds eer aandoet, niet alleen deze week maar al eerder toen hij Al nodig bleek te hebben om iets van betrokkenheid en emotie onder woorden te brengen.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. [Doet u \(weer\) mee?](#) Hartelijk dank!